

INTRODUCERE

Dreptul procesual penal este obiect de studiu pentru studenții de anul III care frecventează cursurile Facultății de Drept. Este necesar ca aceștia să fi asimilat în prealabil cunoștințe de drept penal general și special. Prezenta lucrare se dorește a fi un instrument de lucru pentru cursul și seminariile de drept procesual penal I sau Partea generală, urmând a fi completată cu lucrarea Drept procesual penal II sau Partea specială, apărută deja la aceeași editură în anul 2017.

Lucrarea prezintă pe scurt principalele instituții de drept procesual penal general menite a fi aduse la cunoștința studentului, astfel încât acesta să le poată înțelege și mai apoi, atunci când va studia partea specială, să le poată identifica aplicarea în cadrul procesului penal.

Fiecare capitol prezintă o parte teoretică și o parte practică. Partea teoretică prezintă dispozițiile codului de procedură penală, dându-se acolo unde a fost cazul, explicații pe înțelesul studenților, făcându-se comparații între instituții de drept procesual penal și subliniindu-se aplicarea instituțiilor de drept penal general și special, astfel încât studentul să coroboreze informațiile primite și să perceapă în mod corect modul cum se interpretează și se aplică normele de drept penal și procesual penal.

După partea teoretică, sunt prezentate câteva modele de acte, fie din faza de urmărire penală, fie din faza de judecată. Unele sunt completate deja exemplificativ pentru a da o îndrumare studentului, dar altele sunt lăsate cu spații libere, pentru a putea fi folosite la

seminarul de drept procesual penal, urmând ca acestea să fie completate de studenți. În felul acesta, fiecare student va trebui să se gândească de exemplu, la ce text de lege ar trebui încadrat un anumit comportament infracțional, dacă pentru acea infracțiune, în funcție de situația dată, se poate cere o anumită măsură preventivă sau alta, cine formulează cererea, la ce organ trebuie înaintată, în ce termen, care este sancțiunea nedepunerii în termen sau depunerii la un organ incompetent, care este calea de atac și cine o poate promova sau cine o poate soluționa, etc.

De asemenea, la sfârșitul fiecărui capitol există o secțiune intitulată „Spețe. Joc de rol”, care permite studentului recapitularea informațiilor prin aplicarea cunoștințelor la o situație de fapt, concretă. Spețele cuprind informații corecte sau greșite, urmând ca studentul să își însușească soluția corectă, să identifice eventualele greșeli și să găsească argumentele sau contra-argumentele bazate pe temeuri de drept.

Nu în ultimul rând, jocurile de rol permit studentului să intre în pielea oricărui participant la procesul penal, să descopere astfel, care rol i se potrivește mai bine, cum poate interpreta informațiile primite în favoarea sau defavoarea sa, în acuzarea sau apărarea clientului său și cum poate aplica starea de fapt la starea de drept, descoperind astfel pe lângă frumusețea dreptului penal și procesual penal, de ce nu, poate veleități necesare viitoarei sale cariere juridice.

AUTOAREA

CAPITOLUL I

Principiile și limitele aplicării legii procesuale penale art. 1-13 NCPP

Dreptul procesual penal este guvernat de 11 principii fundamentale care stau la baza desfășurării întregului proces penal: principiul legalității, principiul separării funcțiilor judiciare, prezumția de nevinovăție, principiul aflării adevărului, principiul autorității de lucru judecat (ne bis in idem), principiul obligativității punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale (principiul oficialității), principiul caracterului echitabil și al termenului rezonabil al procesului penal, dreptul la libertate și siguranță, principiul dreptului la apărare, principiul respectarea demnității umane și a vieții private, limba oficială și dreptul la interpret.

NCPP (așa cum vom prescurta de acum înainte Noul Cod de Procedură Penală) debutează cu explicarea scopului normelor de procedură penală prevăzând în art. 1 că acestea reglementează desfășurarea procesului penal și a altor proceduri judiciare în legătură cu o cauză penală, urmărind asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare cu garantarea drepturilor părților și ale celorlalți participanți în procesul penal. Aceste atribuții trebuie astfel exercitate, încât să fie respectate prevederile Constituției, ale

tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, ale celorlalte reglementări ale Uniunii Europene în materie procesual penală, precum și ale pactelor și tratatelor privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care România este parte. Titlul I din NCPP referitor la principiile și limitele aplicării legii procesuale penale se încheie cu dispoziții referitoare la aplicabilitatea legii procesuale penale, și anume, asupra actelor efectuate și măsurilor dispuse în cadrul procesului penal, de la intrarea ei în vigoare și până în momentul ieșirii din vigoare, cu excepția situațiilor prevăzute în dispozițiile tranzitorii. Legea procesuală penală română se aplică actelor efectuate și măsurilor dispuse pe teritoriul României, cu excepțiile prevăzute de lege.

I.1 Legalitatea procesului penal

Un prim principiu al procesului penal este cel al legalității, conform căruia procesul penal se desfășoară potrivit dispozițiilor prevăzute de lege. Niciun proces nu poate avea loc înafara legii, iar odată demarate procedurile judiciare, acestea trebuie respectate conform legii, eventualele abateri fiind pedepsite. Astfel, orice participant în procesul penal are dreptul de a reclama orice abatere a organelor judiciare, codul de procedură penală prevăzând procedurile de urmat și soluțiile aplicabile.

I.2 Separarea funcțiilor judiciare

Un principiu nou introdus prin NCPP este cel al separării funcțiilor judiciare. Desigur că dispoziții încorporate în acest principiu, existau și în vechiul cod, însă prin introducerea fazei procesuale a camerei preliminară, instituție nouă, o reglementare

specifică era necesară. Conform acestui principiu, în procesul penal se exercită următoarele funcții judiciare:

- a) funcția de urmărire penală;
- b) funcția de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în faza de urmărire penală;
- c) funcția de verificare a legalității trimiterii ori netrimiterii în judecată;
- d) funcția de judecată.

Funcțiile judiciare se exercită din oficiu, în afară de cazul când, prin lege, se dispune altfel.

Regula este că în desfășurarea aceluiași proces penal, exercitarea unei funcții judiciare este incompatibilă cu exercitarea unei alte funcții judiciare, cu excepția funcției de verificare a legalității trimiterii sau netrimiterii în judecată, care este compatibilă cu funcția de judecată, mai puțin când se dispune începerea judecării potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c).

Pentru a exercita funcția de urmărire penală, procurorul și organele de cercetare penală strâng probele necesare pentru a se constata dacă există sau nu temeiuri de trimitere în judecată. În ceea ce privește actele și măsurile din cadrul urmăririi penale, care restrâng drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, dispune judecătorul desemnat cu atribuții în acest sens, cu excepția unor cazuri prevăzute de lege.

Judecătorul de cameră preliminară verifică legalitatea actului de trimitere în judecată și a probelor pe care se bazează acesta, precum și asupra legalității soluțiilor de netrimiteri în judecată. În ceea ce privește judecata, aceasta se realizează de către instanță, în complete legal constituite.

I.3 Prezumția de nevinovăție

Acest principiu prevede că orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă. Astfel, după administrarea întregului probatoriu, orice îndoială în formarea convingerii organelor judiciare se interpretează în favoarea suspectului sau inculpatului. De exemplu, dacă după terminarea cercetării judecătorești instanța nu este convinsă fără niciun dubiu de vinovăția inculpatului, nu poate pronunța o soluție de stabilire a vinovăției (renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, sau condamnarea), astfel că în opinia noastră, soluția corectă ar fi de achitare a inculpatului.

I.4 Aflarea adevărului

Conform acestui principiu, organele judiciare au obligația de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana suspectului sau inculpatului. De asemenea, organele de urmărire penală au obligația de a strânge și de a administra probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau inculpatului. În același timp, codul de procedură penală prevede că respingerea sau neconsemnarea cu rea-credință a probelor propuse în favoarea suspectului sau inculpatului se sancționează. Așadar, rolul procurorului nu este de a trimite pe cineva în judecată cu orice preț, ci de a afla adevărul, iar dacă există temeiuri de trimitere în judecată, să întocmească actul de sesizare al instanței, iar dacă nu, să pronunțe o soluție de netrimitere în judecată. De asemenea, probele în favoarea suspectului sau inculpatului nu trebuie administrate doar la cererea acestuia, ci și din oficiu, tocmai în virtutea principiului aflării adevărului.